C/2025/103

10.1.2025.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums

Papildu apsvērumi par eurozonas ekonomikas politiku 2024. gadā

(pašiniciatīvas atzinums)

(C/2025/103)

Ziņotājs: **Petru Sorin DANDEA**

Pilnsapulces lēmums	21.3.2024.
Juridiskais pamats	Reglamenta 52. panta 2. punkts
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	11.10.2024.
Pieņemts plenārsesijā	23.10.2024.
Plenārsesija Nr.	591
Balsojuma rezultāts (par / pret / atturas)	246/1/6

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK uzskata, ka eurozonas dalībvalstu fiskālās koordinācijas stiprināšanai ir izšķiroša nozīme, lai nodrošinātu patiesi augšupēju konverģenci, stabilitāti un noturību. Tas varētu ietvert valstu budžeta politikas ciešāku koordināciju, kā arī debates par kopīgu fiskālo instrumentu iespējamību. Šajā saistībā EESK uzskata, ka *NextGenerationEU* ir pierādījis savu svarīgumu, un iesaka līdzīgus instrumentus iekļaut nākamajā daudzgadu finanšu shēmā (DFS). Turklāt EESK stingri mudina gan valstu, gan ES līmenī fiskālo politiku orientēt uz ilgtspēju un radīt fiskālo telpu turpmāku satricinājumu gadījumiem.

1.2. EESK aicina kopīgi rīkoties, lai pabeigtu finanšu savienības izveidi. ES kapitāla tirgu nelielās dimensijas un sadrumstalotības dēļ ieguldītāji pārceļas uz citiem pasaules tirgiem, it īpaši uz ASV tirgu. Šajā saistībā EESK uzskata, ka kapitāla tirgu savienības izveides pabeigšana ir prioritāte. Tomēr izšķiroša nozīme būs finanšu tirgus stabilitātei un visaptverošai patērētāju aizsardzībai.

1.3. Pašreizējās banku regulējuma un prakses atšķirības dalībvalstīs rada finansiālu sadrumstalotību un neļauj efektīvi piesaistīt finanšu resursus, it īpaši svarīgu infrastruktūras projektu finansēšanai ES līmenī. Tādēļ banku savienības izveides pabeigšanai jābūt Eiropas Komisijas prioritātei jaunajā pilnvaru termiņā.

1.4. EESK uzskata, ka būtu jāizstrādā pasākumu plāns, lai paātrinātu patiesu konverģenci, un kohēzijas politikai arī turpmāk jābūt DFS uzmanības centrā.

1.5. EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai ir maksimāli jāpalielina konkurences priekšrocības, ko piedāvā vienotais tirgus. EESK atbalsta Eiropas Komisijas iniciatīvu, ka par 25 % jāsamazina ziņošanas prasības, jo šīs prasības ir viens no galvenajiem šķēršļiem ilgtspējīgai ekonomikas izaugsmei. Birokrātijas samazināšana un administratīvo procedūru vienkāršošana sekmētu Eiropas uzņēmējdarbības jomu un padarītu to efektīvāku un iedarbīgāku. Tomēr tas nedrīkst notikt uz sociālo un vidisko standartu, kā arī darba ņēmēju un patērētāju tiesību rēķina.

1.6. Viena no lielākajām eurozonas nepilnībām ir ticama lēmumu pieņemšanas procesa trūkums. EESK uzskata, ka lēmumu pieņemšanas jomā ir steidzami vajadzīga jauna pieeja.

1.7. Turpinoties dekarbonizācijas procesam, Eiropas Savienībai ir jāpabeidz vienotā elektroenerģijas tirgus izveide. Svarīgi ir izveidot pilnībā savienotu tīklu ES līmenī. Tas arī veicinās enerģijas cenu samazināšanos, sekmēs cīņu pret inflāciju un palīdzēs ES uzņēmumiem palielināt savu konkurētspēju.

1.8. EESK uzskata, ka visaptverošai eurozonas politikas programmai (2024) būtu jāsaskaņo īstermiņa prasības, piemēram, ekonomikas atveseļošana, ar tādām ilgtermiņa prioritātēm kā investīcijas, ilgtspēja, inovācija un sociālā iekļaušana.

2. **Vispārīga informācija**

2.1. Neraugoties uz ārkārtīgi sarežģītu globālo kontekstu, kā arī diviem militāriem konfliktiem pie ES robežām un pieaugošu ģeopolitisko spriedzi, ES ekonomika 2024. gada pirmajā ceturksnī ir izrādījusi īpašu noturību un pat demonstrējusi atveseļošanās pazīmes.

2.2. Eiropas Komisijas nesen iesniegtajā pavasara ekonomikas prognozē ([1]) tiek lēsts, ka 2024. gadā IKP pieaugums Eiropas Savienībā būs 1 % un eurozonā – 0,8 %, proti, daudz zemāks par vidējo rādītāju attīstītās valstīs.

2.3. Tiek prognozēts, ka Eiropas Savienībā inflācijas līmenis 2024. gadā būs 2,7 % un 2025. gadā – 2,2 %, bet eurozonā 2024. gadā – 2,5 % un 2025. gadā – 2,1 %. Tomēr paredzams, ka līdz 2025. gada vidum pamatinflācija sasniegs mērķrādītāju.

2.4. Ar 2 miljoniem jaunu darbvietu 2023. gadā nodarbinātības līmenis Eiropas Savienībā sasniedza rekordlielu rādītāju, proti, 75,5 %, savukārt bezdarba līmenis saglabājās rekordzemā līmenī – 6 %. Tomēr starp ES dalībvalstīm pastāv ievērojamas atšķirības bezdarba ziņā. Neraugoties uz to, ka reālās algas 2023. gadā palielinājās par 5,6 %, tās joprojām ir zem 2021. gada līmeņa. Eiropas pavasara ekonomikas prognoze liecina, ka reālo algu atgriešanās 2021. gada līmenī būs iespējama pēc 2025. gada vidus.

2.5. Lai gan ir zināmas pazīmes, kas liecina par ES ekonomikas izaugsmes atjaunošanos, pēdējos mēnešos riski pasaules līmenī ir palielinājušies. Galvenās problēmas, šķiet, rada pašreizējais globālās sadrumstalotības process, tostarp protekcionisma pasākumu (tarifu) pieņemšana globālajā tirdzniecībā un lielais svārstīgums enerģijas tirgos. Pastāvīgā inflācija Amerikas Savienotajās Valstīs kavēs procentu likmju pazemināšanos, tādēļ Eiropas Centrālā banka atliks savu procentu likmju samazināšanu. Šie divi negatīvie faktori diemžēl palēninās investīciju atsākšanu, kaut arī tās ir vajadzīgas vairāk nekā jebkad agrāk, lai finansētu mūsu konkurētspējas un aizsardzības centienus un, protams, divējādo – klimatisko un digitālo – pārkārtošanos. Turklāt publiskie resursi būs ierobežoti, jo palielināsies izdevumi par klimata pārmaiņām, aizsardzību, pārkārtošanās procesu un aizņēmumu izmaksām, kā arī izmaksām, kas saistītas ar sabiedrības novecošanu.

3. **Vispārīgas un īpašas piezīmes**

3.1. EESK pieņem zināšanai dalībvalstu vienošanos par Stabilitātes un izaugsmes pakta reformu. Jaunās regulas uzliek lielāku atbildību valstīm, kā arī nodrošina labvēlīgākus noteikumus budžeta deficīta aprēķināšanai, ņemot vērā līdzfinansēšanas programmas ar Eiropas finansējumu. Tomēr EESK uzskata, ka fiskālos noteikumus var piemērot neelastīgi un tie var ietekmēt dalībvalstu spēju izmantot fiskālo politiku, kas paredzēta ekonomikas lejupslīdes novēršanai un investīciju veicināšanai. Nevar izslēgt pat jaunu taupības politikas periodu. Tā kā eurozonai trūkst centralizētas fiskālās iestādes, sarežģītajā un grūtajā ģeopolitiskajā kontekstā ir jāveic turpmāki pasākumi, lai panāktu koordinētāku fiskālo politiku. Eurozonas dalībvalstu fiskālās koordinācijas stiprināšanai ir izšķiroša nozīme, lai nodrošinātu augšupēju konverģenci, stabilitāti un noturību. Tas varētu ietvert valstu budžeta politikas ciešāku koordināciju, kā arī debates par kopīgu fiskālo instrumentu iespējamību. Šajā saistībā EESK uzskata, ka *NextGenerationEU* ir pierādījis savu svarīgumu, un iesaka līdzīgus instrumentus iekļaut nākamajā DFS. Turklāt EESK atbalsta līdzsvarotu fiskālās konsolidācijas veidu, kas nodrošinātu, ka visneaizsargātākās personas un cilvēki ar zemiem un vidējiem ienākumiem necieš visvairāk. Izdevumu samazināšana izglītībai, sociālajam nodrošinājumam un veselībai ir nopietna problēma tūkstošiem cilvēku un apdraud konkurētspēju, ekonomikas izaugsmi un politisko stabilitāti.

([1]) Eiropas Komisija, *Spring 2024 Economic Forecast: A gradual expansion amid high geopolitical risks*, 2024. gada 15. maijs.

3.2. Apzinoties jūnijā notikušo Eiropas Parlamenta vēlēšanu nozīmi, EESK uzskata, ka taisnīgam zaļajam kursam un digitalizācijai arī turpmāk vajadzētu būt ES galvenajām ilgtermiņa politikas jomām. Diemžēl abas jomas cieš no nepietiekama finansējuma, un Eiropas Centrālā banka lēš, ka gadā papildus ir nepieciešams finansējums vairāk nekā 740 miljardi EUR apmērā. ES kapitāla tirgu nelielās dimensijas un sadrumstalotības dēļ ieguldītāji pārceļas uz citiem pasaules tirgiem, it īpaši uz ASV tirgu. Šajā saistībā EESK uzskata, ka kapitāla tirgu savienības izveides pabeigšana ir prioritāte, un atkārtoti norāda uz ieteikumu, ko tā sniegusi atzinumā par eurozonas ekonomikas politiku 2024. gadā ([2]). Tomēr kapitāla tirgu savienības padziļināšana nedrīkst notikt uz finanšu tirgus stabilitātes rēķina. EESK atgādina par priekšlikumiem, kas pausti atzinumā "Kapitāla tirgu savienība cilvēku un uzņēmumu labā – jauns rīcības plāns" ([3]).

3.3. Lai gan ir gūti panākumi virzībā uz banku savienību, tā joprojām ir nepilnīga. Tas, ka nav pilnībā īstenotas kopējas noguldījumu apdrošināšanas sistēmas un stabilas banku noregulējuma sistēmas, var izraisīt finanšu nestabilitāti. Pašreizējās regulējuma un prakses atšķirības dalībvalstīs rada finansiālu sadrumstalotību un neļauj efektīvi piesaistīt finanšu resursus, it īpaši svarīgu infrastruktūras projektu finansēšanai ES līmenī. Kā piemēru var minēt to, ka visas Eiropas sistēmiskās bankas izmanto ASV uzņēmumu piedāvātos mākoņpakalpojumus, jo Eiropā nav ekvivalenta. Banku savienības izveides pabeigšanai jābūt Eiropas Komisijas prioritātei jaunajā pilnvaru termiņā.

3.4. Vairāk nekā divdesmit gadus pēc euro ieviešanas eurozona joprojām saskaras ar nopietnām ekonomikas snieguma atšķirībām starp kodolu (piemēram, Vāciju, Nīderlandi) un perifēriju (piemēram, Grieķiju, Spāniju, Itāliju). Šīs atšķirības var radīt nopietnu slogu cilvēkiem, izraisīt spriedzi un ierobežot vienotas monetārās politikas efektivitāti. EESK uzskata, ka būtu jāizstrādā patiesas konverģences paātrināšanas pasākumu plāns. Kohēzijas politikai arī turpmāk vajadzētu būt DFS uzmanības centrā. Tas varētu ietvert elastīgāku Eiropas Komisijas politiku attiecībā uz uzņēmumu apvienošanos vai pārņemšanu, un tas dotu iespēju rasties spēcīgākiem Eiropas uzņēmumiem, kuru attīstības, pētniecības un inovācijas spējas tiem nodrošinātu vienlīdzīgus apstākļus ar citiem uzņēmumiem, kas darbojas visā pasaulē.

3.5. Daudzas eurozonas valstis saskaras ar problēmām, jo ir vajadzīgas strukturālas reformas, lai veicinātu investīciju konkurētspēju un ražīgumu sociāli un ekoloģiski ilgtspējīgā veidā. Ņemot vērā problemātisko situāciju pasaulē, Eiropas Savienībai ir maksimāli jāpalielina konkurences priekšrocības, ko piedāvā vienotais tirgus. EESK atbalsta Eiropas Komisijas iniciatīvu, kas paredz par 25 % samazināt ziņošanas prasības. Birokrātijas samazināšana un administratīvo procedūru vienkāršošana sekmētu Eiropas uzņēmējdarbības jomu un padarītu to efektīvāku un iedarbīgāku. Tomēr tas nedrīkst notikt uz sociālo un vidisko standartu, kā arī darba ņēmēju un patērētāju tiesību rēķina.

3.6. Viena no lielākajām eurozonas nepilnībām ir ticama lēmumu pieņemšanas procesa trūkums. Vienprātības principa dēļ daudzās situācijās šis process ir izrādījies lēns un sarežģīts. Politiskas nesaskaņas un dažādas valstu intereses mazina eurozonas politikas saskaņotību un efektivitāti. EESK uzskata, ka lēmumu pieņemšanas jomā ir steidzami vajadzīga jauna pieeja. Prioritāte būtu jāpiešķir demokrātiskām iestādēm, pamattiesībām un pilsoniskās sabiedrības organizāciju efektīvākai iesaistīšanai lēmumu pieņemšanas procesā.

3.7. Ņemot vērā plašākus centienus cīņā pret klimata pārmaiņām, eurozonas politikā par prioritāti varētu noteikt investīcijas ilgtspējīgā infrastruktūrā, atbalstu zaļajām un mazoglekļa nozarēm un visu saimniecisko darbību, tostarp pakalpojumu, finanšu un nekustamā īpašuma, pārkārtošanai un oglekļa cenu noteikšanas mehānismu īstenošanai. Turklāt klimata aspektu integrēšana monetārās politikas satvarā palīdzētu finanšu plūsmas saskaņot ar klimata mērķiem. Turpinoties dekarbonizācijas procesam, Eiropas Savienībai ir jāpabeidz vienotā elektroenerģijas tirgus izveide. Priekšnoteikums ir pilnībā savienota tīkla izveide ES līmenī.

([2]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ieteikums Padomes ieteikumam par eurozonas ekonomikas politiku" (COM(2023) 903 final) (OV C, C/2024/2104, 26.3.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2104/oj).

([3]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Kapitāla tirgu savienība cilvēku un uzņēmumu labā – jauns rīcības plāns"" (COM(2020) 590 final) (OV C 155, 30.4.2021., 20. lpp.).

3.8. Sarežģītos un problemātiskos ģeopolitiskajos apstākļos eurozonai būtu aktīvi jāiesaistās globālajā sadarbībā un diplomātijā. Tas ietver multilaterālisma atbalstīšanu, brīvas un godīgas tirdzniecības veicināšanu un ieguldījumu pasaules mēroga centienos risināt tādas neatliekamas problēmas kā sabiedrības veselība, klimata pārmaiņas un drošības apdraudējumi.

3.9. Visaptverošai eurozonas politikas programmai (2024) būtu jāsaskaņo īstermiņa prasības, piemēram, ekonomikas atveseļošana, ar tādām ilgtermiņa prioritātēm kā ilgtspēja, investīcijas, ražīgums, konkurētspēja, finanšu stabilitāte, inovācija un sociālā iekļaušana. Lai sekmīgi īstenotu šādu politiku, būtiska būs eurozonas dalībvalstu sadarbība, kā arī efektīvi pārvaldības mehānismi gan valstu, gan ES līmenī.

Briselē, 2024. gada 23. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Oliver RÖPKE